

Kraftsamling för Fyrisån- Hur långt når vi till 2027/2033?

Paola Ponzio, Irina Persson
Uppsala kommun och Uppsala Vatten
13 mars 2025

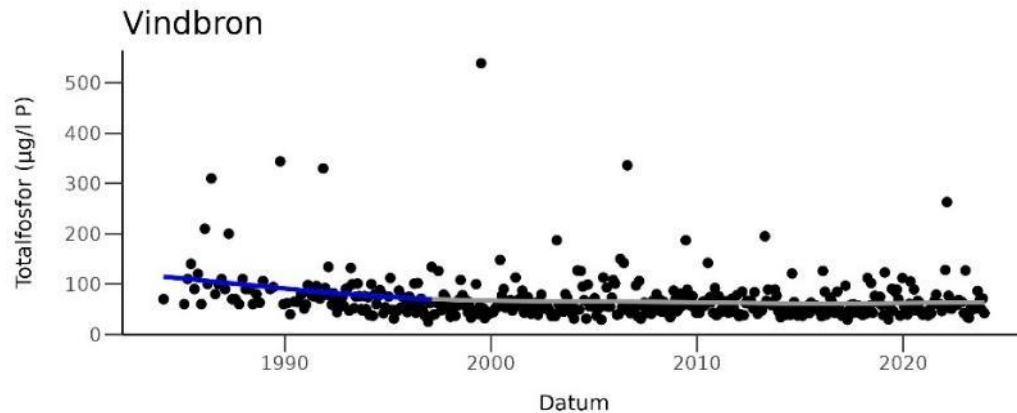
Fyrisån - om uppdraget

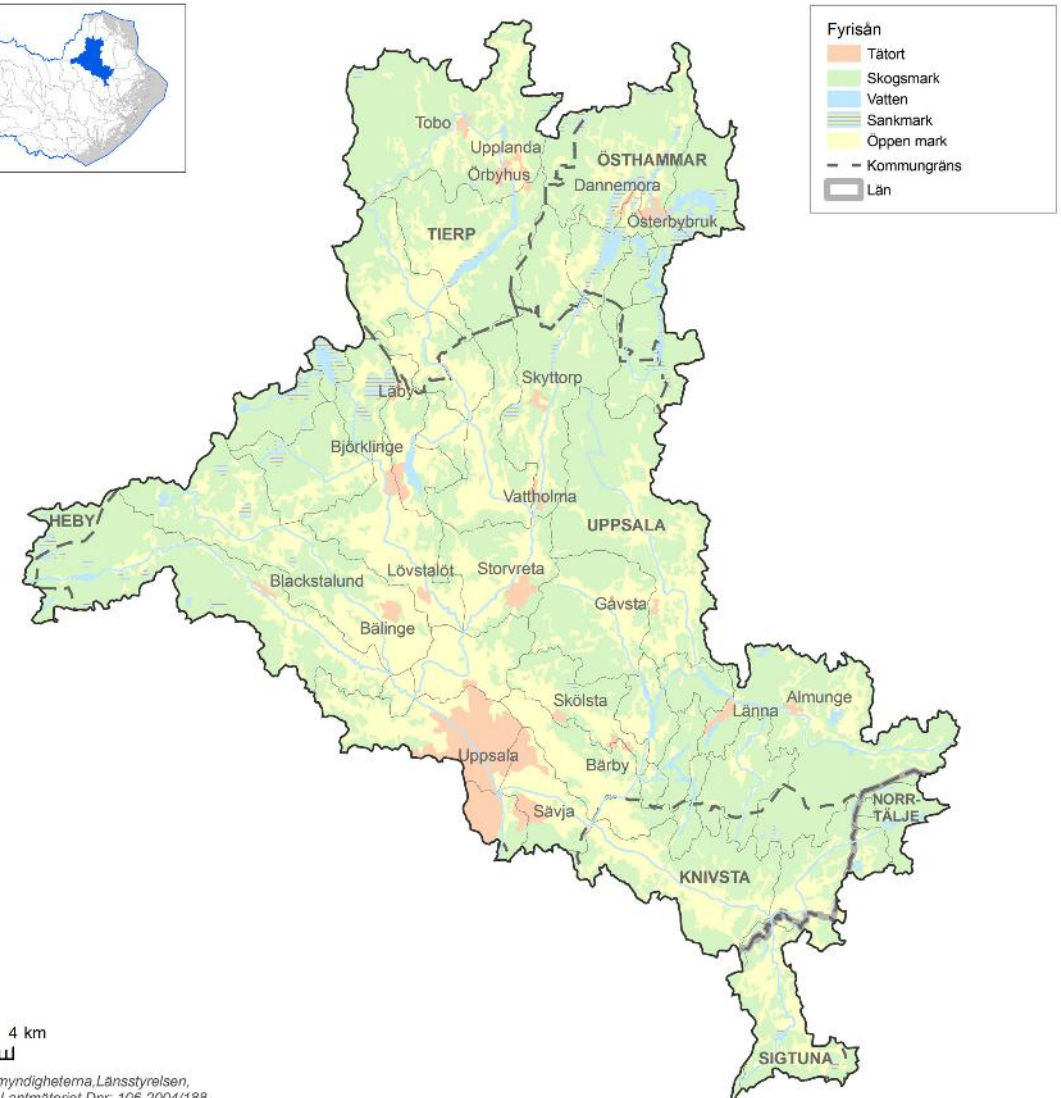
- Fyrisåns ekologiska status.
- Uppsala kommuns vattenprogram.
- Kungsängsverket och en hög ambitionsnivå att minska fosforhalterna
- Strategier och möjliga åtgärder togs fram under 2024.
- Behov av ökade medel hanteras i budgetprocesserna.

Nuläge och trender

Kommunens vattenkvalitetsarbete bedöms framgångsrikt. Uppsala har växt utan att statusen i Fyrisån försämrats.

Totalfosforhalten i Fyrisån nedströms det kommunala avloppsreningsverket. Grå trendlinje=ingen signifikant förändring. Blå=signifikant minskning.

Framtidsspaning

Förändrad bild av status i Fyrisån

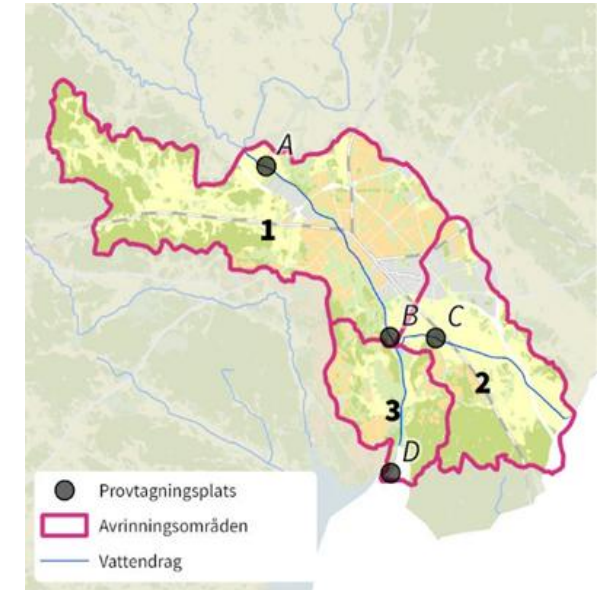
- Beräkningar med HaV:s nya bedömningsgrunder för referensvärden som beslutades 2022.
- För Fyrisån får det förändrade sättet att beräkna bakgrundsbelastning stor effekt då det finns mycket lerhaltig jordbruksmark inom avrinningsområdet.
- Beräkningar gjorda med nya referensvärden ger en mer optimistisk bild av dagens status och möjligheten att nå god status i Fyrisån.

Åtgärdsbehovet i Fyrisån

	Vindbron	Sävjaån	Flottsund	Klastorp
Nuvarande halt ug/l	64,7	60,1	66,8	54,4
Referensvärde ug/l	31,4	26,3	30,6	30,7
Halt för god status ug/l	63	52,6	61,2	61,4
Halt för säkert god status ug/l	55	45	55	55
Nuvarande mängd kg/år	15910	7800	26400	12100
God status kg/år	15500	6800	24150	12100
God status säker bedömning kg/år	13500	5800	21700	12100
Reduktionsbehov i kg god status	410	1000	2250	0
Reduktionsbehov i kg säkert god stat	2410	2000	4700	0

Tabellen ska läsas som att fosfortransporten/år för säker klassning med god status behöver minska med 4700 kg i Fyrisåns mynning, varav i Sävsjön med 2000 kg och vid Vindbron med 2410 kg.

- A. Avrinningsområde till vattenförekomsten Sävsjön - Jumkilsån
- 2. Avrinningsområde till vattenförekomsten Sävsjön - Storån
- 3. Avrinningsområde till vattenförekomsten Ekoln - Sävsjön
- A. Provtagningsplats Fyrisån - Klastorp
- B. Provtagningsplats Fyrisån - Vindbron
- C. Provtagningsplats Sävsjön - Kuggebro
- D. Provtagningsplats Fyrisån - Flottsund

Uppdragets långsiktiga mål

- Uppnå miljökvalitetsnormer och skapa ett utrymme för framtida tillväxt.

Tre strategier för bättre vattenkvalitet

Fortsatt tillväxt samtidigt som fosforbelastningen minskar genom metodiskt förbättringsarbete

En samordnande kraft och katalysator med landsbygdens markägare och aktörer (fosforklivet)

Innovation och testbäddar för framtidens lösningar med akademi och näringsliv

Fyrisån Jumkilsån- Sävjaån

Åtgärdsbehov för fosfor 0,5 ton
Tillförsel:

- ARV 2150 kg
- Dagvatten 1750 kg
- Jordbruk 1720 kg
- Övrigt 120 kg

Rening av dagvatten

- 15% av stadens dagvatten renas
- 30 dammar
- 5 diken/översilningsytor

LÅP och dagvattenplan

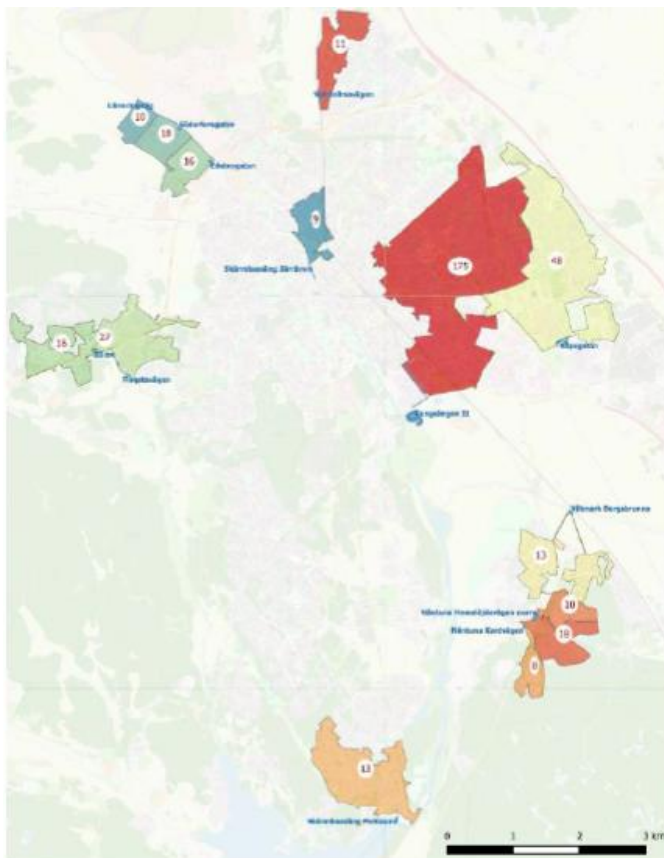
Lokalt åtgärdsprogram för Fyrisån

- Inom staden (dagvattenplan)
- Utanför staden

Mål att prioritera åtgärder så att MKN uppnås med 150% marginal. Dock ett annat beting än idag.

Dagvattenplan

- Plan för hantera vatten i större sammanhang.
- Förslag på åtgärder som minskar belastningen av föroreningar i befintlig miljö.
- Dagvattendammar nedströms.
- Långsiktigt systematiskt uppströmsarbete.
- Kan delvis kombineras med ytor för skyfall/grönstruktur.

Vilka fosforminskningar ligger i plan?

Genomförandet av åtgärderna är beroende av andra projekts tidplaner, markåtkomst, markägares intresse, LOVA-bidrag m m

Många delar av organisationen behöver bidra och samarbeta. Sammanställningen består av inlämnade och planerade LOVA-ansökningar, tillsynsplan, investeringsplan dagvatten och handlingsplan till vattentjänstplan.

Nämnd/ Bolag	Gata Park Natur - åtgärdssamordning	Miljö - tillsyn små avlopp	VA- huvudman - dagvattenåtgärder, VA-utbyggnad	SUMMA	Åtgärds- behov
Åtgärder fram till 2033	1470* kg P/år	260 kg P/år	780 kg P/år	2510 kg P/år	2250 kg P/år (Säker klassning 4700/år)

* Beroende av att LOVA-bidrag beviljas.

Gata Park Natur

Möjligheter och begränsningar för att öka takten ytterligare?

- LOVA-bidrag söks för både **åtgärdssamordning** och genomförande av åtgärder. Besked väntas under våren.
- Åtgärder på **privatägd mark** är till stor del bidragsfinansierade → stor påverkan om bidrag inte beviljas.
- Skötsel i **gatumiljö** (sandsopning) kan utökas med mer medel för drift.
- Högre krav/ambition på att inkludera rening av dagvatten vid **anläggningsprojekt** på allmän platsmark.
- För exempelvis dagvattendammar uppstår möjliga **följdinvesteringar**.

Tillsyn

Möjligheter och begränsningar för att öka takten ytterligare?

- På sikt finns det möjlighet att inkludera andra tillsynsområden kopplat till fosfor men i dagsläget ingår enbart planerad tillsyn av enskilda avlopp.

VA-huvudman

Möjligheter och begränsningar för att öka takten ytterligare?

- Nya dammar, åtgärder i befintligt ledningssystem
- Det finns möjlighet att **öka takten i VA-utbyggnaden** och lägga till fler områden än de som ligger i vattentjänstplanen idag.
- Begränsningar för ökad takt (tidigarelägga åtgärder) är osäker **markåtkomst** och svårigheter att utöka **bemanningen** på kort tid.
- Det finns typer av **anläggningar som Uppsala Vatten inte vill anlägga och drifta**, det behöver undersökas om det är möjligt att hitta någon lösning kring dessa.
- En arbetsgrupp med representanter från Uppsala Vatten och kommunen behöver titta på **gränsdragningen kring vad som kan finansieras av VA-kollektivet** och vad som kan finansieras genom ägartillskott.

Kommunens markägande och strategiska roll

Möjligheter och begränsningar att öka takten?

- Restaurering av **markdränering** på kommunalt ägd och utarrenderad jordbruksmark.
- Resurs för att driva/delta i ett eller flera **innovationsprojekt** (fördröjning uppströms tillsammans med pågående projekt inom SLU, produkt för strukturkalkning, skörd av vass/odling kavedun).

Möjligt scenario – Utfall av strategierna

När strategierna genomförs förväntas en positiv utveckling.

- en minskning av fosforbelastning med ca 700 kg/år fram till 2027
- en ytterligare minskning med 1,8 - 2,2 ton fram till 2033

Detta kommer att ge stor positiv påverkan på vattenkvaliteten i Fyrisån. Genomslag i de faktiska halterna har efter genomförande av åtgärder en viss fördröjning.

Under förutsättning att statusklassning för kommande förvaltningscykel tillämpar de nya bedömningsgrunderna och att planerade åtgärder genomförs ser kommunen positivt på att god status för fosfor kommer kunna nås i Fyrisån till år 2033.

Kontaktuppgifter

Irina Persson, irina.persson@uppsalavatten.se

Paola Ponzio, paola.ponzio@uppsala.se